

Pozicioni papir Koalicije 27 o klimatskim i energetske politikama Crne Gore

Kako je očigledno da će se započeti procesi energetske tranzicije EU nastaviti i nakon 2020. godine, tako će i u Regionu Jugoistočne Evrope morati doći do promjene energetske paradigme, uglavnom pod uticajem obaveza koje proizilaze iz procesa pridruživanja EU kao i djelovanja tržišnih pritisaka na sadašnje ključne aktere, posebno u elektroenergetskom sektoru.

Zemlje koje se nadaju ulasku u EU moraju preći na održive, obnovljive izvore energije i značajno unaprijediti energetske efikasnost. Kako je za ulaganja u takvu infrastrukturu potreban dug vremenski rok, a životni vijek im je obično 20-60 godina, sa njima treba početi odmah. Nastavak investiranja u energetska postrojenja koja koriste fosilna goriva, pogotovo ugalj, nije kompatibilan sa međunarodnim obavezama, odnosno u suprotnosti je sa Pariskim klimatskim sporazumom.

Crna Gora kao članica UN-a, potpisivanjem Pariskog sporazuma, obavezala se da će se pridružiti ostatku međunarodne zajednice i smanjiti emisije gasova sa efektom staklene bašte. Osim toga, kao članica Energetske zajednice i kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, obavezala se da će ispuniti i ciljeve Energetske zajednice i Evropske unije iz područja obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti i smanjenja gasova sa efektom staklene bašte.

U tom smislu, razvojni pravac Crne Gore kao zemlje koja teži ulasku u EU trebao bi biti jasan i usklađen sa ciljevima EU koji se odnose na obnovljive izvore energije, energetske efikasnost i smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte ambicioznije nego što to čini sada prema ugovoru o Energetskoj zajednici.

Međutim, Strategija razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine, akcioni planovi i strateški ciljevi, promovišu eksploataciju fosilnih goriva, odnosno domaćih rezervi uglja (bez uvjerljivih planova za korišćenje novih resursa poput sunca, vjetra, kao ni primjenu mjera energetske efikasnosti) iako su te rezerve ograničene vijekom trajanja. Ovakvi planovi Vlade Crne Gore ne predstavljaju održivo planiranje kao ni održivo korišćenje prirodnih resursa.

S druge strane, Crna Gora ima značajan potencijal za unapredjenje energetske efikasnosti i za smanjenje emisije GHG zbog svojih specifičnih uslova (visok nivo pošumljenosti, veliki broj sunčanih dana, mali broj stacionarnih izvora emisija GHG) i svakako bi mogla "pridružiti" se opredeljenju zemalja EU ka "nisko-karbonskoj" budućnosti.

Stoga, integriranje pitanja životne sredine i klimatskih promjena u ambiciozne razvojne i energetske politike i strategije predstavlja jedan od najvećih izazova naše zemlje na putu pridruživanja Evropskoj uniji.

Prioritetne obaveze i preporuke za period do 2020. godine

Razvoj i revizija okvirne legislative u oblasti energetike i klimatskih promjena

U cilju razvoja i revizije okvirne legislative u oblasti energetike i klimatskih promjena kao prioritetno treba:

- Ratifikovati Pariski klimatski sporazum;

- Uskladiti nacionalne klimatske i energetske politike sa ciljevima Pariskog sporazuma i legislativom Evropske Unije kroz:
 - *Izradu dugoročne niskokarbonsku strategiju razvoja, do 2050. godine,*
 - *Na osnovu dugoročne niskokarbonske strategije treba pristupiti zajedničkoj reviziji nacionalne energetske i klimatske strategije.*

Ove strategije treba da reflektuju činjenicu da su klima i energetika “dvije strane istog novčića” te ih tako treba razraditi u okviru jedinstvenog Nacionalnog klimatskog i energetskeg plana do 2030. godine, po uzoru na EU predlog ovakvog plana u okviru *Upravljanja Energetskom Unijom*, predloga EU legislative u okviru nedavno objavljenog klimatsko-energetskog paketa pod nazivom *Čista energija za sve Evropljane*. Iz toga razloga Crna Gora bi morala mnogo bolje iskoristiti proces revizije aktuelne Strategije razvoja energetike do 2030 predviđen za 2018. godinu i značajno je revidirati i uskladiti sa klimatskim politikama Crne Gore i EU, ali i obavezama preuzetim potpisivanjem Pariskog klimatskog sporazuma.

Ovako formulisani Nacionalni klimatsko-energetski plan u sebi treba praktično da sadrži i reviziju nacionalno određenog doprinosa (INDC) prema Okvirnoj konvenciji UN o klimatskim promjenama. Revidirani INDC treba podneti UNFCCC-ju do 2020. godine.

Unapređenje inventara GHG, statističkih podataka i jačanje administrativnih kapaciteta

U cilju daljeg usklađivanja sa politikama EU u sektoru energije i klimatskih promjena potrebno je:

- Dodatno poboljšati metodologiju inventara GHG kako bi se povećala njegova preciznost i pokrile kategorije koje nedostaju kao i energetske statistiku;
- Razviti mehanizme za detaljno praćenje primjene mjera za ublažavanje klimatskih promjena imajući u vidu zahtjevnost ovih mjera, tehničku i svakako finansijsku;
- Raditi na daljem usaglašavanju sa MMRom i periodom izvještavanja u skladu sa tim;
- Uspostaviti sistem za praćenje svih aktivnosti na nacionalnom i lokalnom nivou u sektoru energetske efikasnosti kao i značajno unaprijediti nacionalnu energetske statistiku;
- Dodatno jačati administrativne kapacitete, u prvom redu za monitoring i izvještavanje;
- Unaprijediti međusektorsku saradnju, u cilju integrisanja klimatskih politika u druge sektorske politike, kao i razumjevanja obaveza koje proističu iz klimatskih i energetskeg politika EU.

Unapređenje finansiranja i dostupnosti najboljih međunarodnih praksi

Da bi se ciljevi u oblasti energetike i klimatskih promjena ostvarila država mora da prepozna da je ovo prioritet od nacionalnog značaja prvog reda i shodno tome treba:

- Planirati nacionalni budžet ali i programirati razvojnu pomoć;
- Kontinuirano raditi na privlačenju investicija i energetske efikasne tehnologije u svim sektorima ekonomije i u stambenom i komercijalnom sektoru;
- Omogućiti kontinuiranu saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama, pregled najboljih međunarodnih praksi i realizaciju različitih projekata uz podršku međunarodnih donatora.